

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Любчо Варамезов, катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“

Относно: оценяване на кандидат в конкурс за академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „Икономика и управление (туризъм)“

1. Представяне на кандидата

Гл. ас. д-р Любомира Красимилова Тодорова е единствен кандидат по обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „Икономика и управление (туризъм)“ за нуждите на катедра „Икономика и управление на туризма“ – 1 място. Обявата за конкурса е публикувана в Държавен вестник, брой 113 от 23 декември 2025 г.

От предоставените ми документи и материали е видно, че гл. ас. д-р Любомира Тодорова е допусната до участие в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ към катедра „Икономика и управление на туризма“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Кандидатът Любомира Красимилова Тодорова заема академичната длъжност „главен асистент“ на основен трудов договор към катедра „Икономика и управление на туризма“, факултет „Производствен и търговски бизнес“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов от 19.09.2019 г. към момента на участие в настоящия конкурс и продължава да работи на тази длъжност.

2. Основание за написване на рецензията

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие с решение на факултет „Производствен и търговски бизнес“, Протокол №6/18 февруари 2026 г. и заповед №140 от 19 февруари 2026 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А.

Ценов”, съгласно която съм определен за член на научното жури по обявения конкурс за академичната длъжност „доцент”. Заповедта се основава на чл. 5, ал. 1 и ал. 2 от Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов” (ПРАССА) и решенията на първото заседание на Научното жури, проведено на 02.03.2026 г. във връзка с обявен в Държавен вестник, брой 113 от 23 декември 2025 г. конкурс за академичната длъжност „доцент” по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, научна специалност: „Икономика и управление (туризъм)“.

Формата и структурата на настоящата рецензия са съобразени с приложената в предоставената ми документация примерна структура на рецензия. Основа на съдържателната страна на рецензията са документи и материали по обявения конкурс, отговарящи на изискванията на ПРАССА за допускане до участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”.

3. Персонална характеристика на кандидата

Любомира Красимилова Тодорова е родена в гр. Пловдив. Средно образование завършва през 2004 г. в СОУ „Цар Симеон Велики“, гр. Пловдив (специалност „Мениджър среден и дребен бизнес“), а висше – в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов, специалност „Финанси“ (бакалавър), през 2008 г., и специалност „Банков мениджмънт“ (магистър), през 2009 г.

В периода 2008 – 2014 г. Любомира Тодорова работи като „Специалист продажби“ в Алфа банк. От 2013 г. е редовен докторант към катедра „Търговски и туристически бизнес“, научна специалност „Икономика и управление (търговия)“. След успешно проведена публична защита на дисертационен труд на тема „Управление на търговски кредит от предприятията в мебелния сектор“ през 2016 г. придобива образователната и научна степен „доктор“. От април 2022 г. до момента Любомира Тодорова заема длъжността „Оценител“ към фонд „Научни изследвания“, а от 2023 г. е консултант в „Амави Травел“ ЕООД. От 03.10.2016 г. до сега е редовен преподавател към катедра „Икономика и

управление на туризма”. Кандидатът за доцент е и дипломиран учител по икономика, а през периода 2018 - 2020 г. работи като хоноруван преподавател в ПУ "Паисий Хилендарски", гр. Пловдив. Притежава много добри компютърни умения, владее английски и руски езици.

От предоставената ми документация може да се проследи образователното, научното и кариерното развитие на Любомира Красиминова Тодорова в СА „Д. А. Ценов“:

- Академични длъжности в Стопанска академия „Д. А. Ценов“:
 - 03.10.2016 г. – 18.09.2019 г. – асистент;
 - 19.09.2019 г. - до момента – главен асистент.
- 2013 г. – „Методика на научните изследвания“.
- 2014 г. - „Web 2.0 инструменти за електронно обучение. Web базирани онлайн системи за обучение”.
- Диплома №2016005 от 04.07.2016 г. за образователна и научна степен „доктор” по научната специалност „Икономика и управление (търговия)”.
- от 2016 г. – до момента – Научен секретар на катедра „Икономика и управление на туризма“.
- от 2016 г. – досега – Член на Факултетен съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес”.
- 2020 - 2021 г. – Чуждоезикова специализация (Английски език – В1 и В2 - Център за професионално обучение към СА „Д. А. Ценов”).
- от 2024 г. – до момента – Ръководител на „Отраслова лаборатория по предприемачество и бизнес иновации“ към факултет „Производствен и търговски бизнес“.
- от 2025 г. – до момента - Секретар УМОА на магистърска програма „Икономика и мениджмънт на туризма”.

Към момента на участие в конкурса кандидатът заема академичната длъжност „главен асистент” на основен трудов договор към катедра „Икономика и управление на туризма” при СА „Д. А. Ценов”. Удостоверение 93.00-4 от 23.01.2026 г. свидетелства, че към 23.01.2026 г. гл. ас. д-р Любомира

Красиминова Тодорова има общ трудов стаж 15 години, 4 месеца и 19 дни, в т. ч. в СА „Д. А. Ценов” 9 години, 3 месеца и 20 дни. С това тя отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“, посочени в чл. 116, ал. 2, т. 3.1 от ПРАССА.

4. Количествена и качествена оценка на учебната и преподавателската работа

За изготвяне на количествена и качествена оценка (анализ) на учебната работа кандидатът е представил редица документи и доказателства, необходими за участие в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”. Те са в пълно съответствие с посочените в чл. 116, ал. 2, т. 5 от ПРАССА.

Така например, представената от кандидата Справка №93.00-11 от 16.02.2026 г. за академичната заетост през последните пет учебни години показва, че аудиторната натовареност на кандидата надхвърля изискуемата от Стопанска академия минимална нормативна заетост. С това д-р Любомира Тодорова отговаря на чл. 116, ал. 2, т. 3.1 от ПРАССА.

От Справка за разработени и преподавани лекционни курсове, представена от кандидата, е видно, че катедра „Икономика и управление на туризма” е възложила на гл. ас. д-р Любомира Тодорова лекции и семинарни занятия в основни дисциплини от актуалния учебен план на бакалавърска специалност „Икономика на туризма”:

- „Иновации в туризма”;
- „Туроператорска, агентска и транспортна дейност в туризма”;
- „Туристически дестинации”;
- „Икономика на туризма”;
- „Международен туризъм”;
- „Туристически организации, борси и изложения“ и др.

В ОКС „магистър“ на д-р Тодорова са възложени учебни курсове от учебния план на магистърска специалност „Икономика и мениджмънт на туризма”:

- „Основи на туризма“;
- „Стратегии в туризма“;
- „Конкурентоспособност на туристическия бизнес“;
- „Магистърски практикум по икономика и мениджмънт на туризма“;
- „Магистърски семинар по икономика и мениджмънт на туризма“ и др.

През последните 5 години кандидатът е имал академична заетост и по редица други учебни курсове, като: „Логистични системи в туризма“, „Управление на взаимоотношенията с туристите“, „Управление на дистрибуцията и логистиката“, „Недвижима собственост в туризма“, „Екскурзоводство“ и др.

На гл. ас. д-р Тодорова е възложено разработването на лекционни курсове (самостоятелно или в съавторство) по няколко дисциплини в ОКС „магистър“ („Конкурентоспособност на туристическия бизнес“, „Основи на туризма“, „Мениджмънт на туризма“, „Стратегии в туризма“), както и в ОКС „бакалавър“ („Ресторантьорство и кетъринг“, „Иновации в туризма“, „Икономика на туризма“).

За обезпечаване на част от учебно-преподавателската си работа гл. ас. д-р Любомира Тодорова самостоятелно е разработила учебник, осигуряващ обучението на студентите-бакалаври от специалност „Икономика на туризма“. **Авторският** учебник е издаден след придобиването на образователната и научна степен „доктор“ и отговаря на изискванията на чл. 116, ал. 2, т. 5.1 от ПРАССА. Учебникът е със заглавие **„Иновации в туризма“** (ISBN: 978-954-23-2465-2), издаден през 2024 г. от АИ „Ценов“, Свищов и е с обем от 148 страници. В допълнение към учебника кандидатът е представил за рецензиране и издадени в съавторство следните академични учебници:

- **„Основи на туризма“**. Автори: Любка Илиева, Петя Иванова, Любомира Тодорова, Кристина Шопова, Павлин Павлов. Академично издателство - Ценов, 2025. ISBN 978-954-23-2590-1 Страници: 210.

▪ **„Ресторантьорство и кетъринг“**. Автори: Любка Илиева, **Любомира Тодорова**, Кристина Шопова, Павлин Павлов. Академично издателство - Ценов, 2024. ISBN: 978-954-23-2592-5 Страници: 180.

▪ **„Икономика на туризма“**. Автори: Марияна Божинова, **Любомира Тодорова**. Академично издателство - Ценов, 2018. Страници: 140.

▪ **„Конкурентоспособност на туристическия бизнес“**. Автори: Марияна Божинова, **Любомира Тодорова**. Академично издателство - Ценов, 2018 Страници: 102.

▪ **„Мениджмънт на туризма“**. Автори: Марияна Божинова, Петя Иванова, **Любомира Тодорова**, Павлин Павлов. Академично издателство - Ценов, 2017, ISBN: 978-954-23-1205-5 Страници: 237.

▪ **„Стратегии в туризма“**. Автори: Марияна Божинова, Петя Иванова, **Любомира Тодорова**, Академично издателство - Ценов, 2017, ISBN: 978-954-23-1449-3 Страници: 124.

Съгласно Служебна бележка №1 от 09.02.2026 г. гл. ас. Тодорова, като лицензиран учител, е разработила учебно съдържание и е участвала като лектор в провеждането на редица учебителни курсове („Организация на екскурзоводското обслужване“, „Организация и управление на туристическата анимация“, „Организация и технология на туристическата дейност и свободното време“ и др.) към Центъра за професионално обучение към СА „Д. А. Ценов“.

Д-р Тодорова ежегодно участва в организирането на кръгли маси или на студентски научни сесии. Тя непрекъснато актуализира и обогатява своите лекционни курсове. Използва широко новите технологии в преподаването. Изнася своите лекции на високо ниво, но на достъпен и разбираем за аудиторията език. Педагогическият ѝ опит, съчетан със специфичен стил на поднасяне на знания, нейната ерудиция и всеотдайност са високо ценени от студентите. Свидетелство за това са резултатите от ежегодното проучване удовлетвореността на студентите от качеството на обучение, до които имам достъп като декан на факултета. Те показват, че д-р Тодорова получава от студентската аудитория максимално възможната оценка. Този факт

допълнително подкрепя и без това положителното ми мнение за преподавателската дейност на кандидата.

Извод: Учебно-преподавателската работа на д-р Любомира Тодорова в количествено и качествено отношение напълно съответства на изискванията на чл. 116, ал. 2, т. 5 от ПРАССА за заемане на академичната длъжност „доцент”.

5. Количествена и качествена оценка на научноизследователската дейност

А) Публикации

В конкурса за академичната длъжност „доцент” гл. ас. д-р Любомира Тодорова участва (представя за рецензиране) с 28 публикации, в т.ч.:

- Самостоятелен монографичен труд – 1 бр. (100 т.);
- Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" – 1 бр. (75 т.);
- Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus/Web of Science) – 12 броя (107.50 т.);
- Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 9 броя (59.17 т.);
- Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 2 броя (7.50 т.);
- Публикувана глава от колективна монография – 3 броя (49 т.).

Тези публикации не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

С посочените публикации кандидатът събира общо **398.17 т.**, което е почти два пъти повече от изискваните по Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България 200 т.

Списъкът с представените за рецензиране от д-р Тодорова публикации показва, че те са фокусирани основно в областта на иновациите и в частност, иновациите в туризма (публ. 6.1., 6.3., 6.5., 6.6., 6.8., 6.9., 6.12., 7.6., 7.9., 9.1.,

10.1., 10.2., 10.3. от Списъка, както и монографичният труд на кандидата). Това са почти половината от всички представени за рецензиране публикации. Този факт показва една целенасоченост на научните търсения на кандидата за доцент. В посочените публикации се разглеждат:

√ ролята на иновациите, и, в частност, на технологичните иновации, за устойчивото управление на туристическите организации, както и в процеса на адаптиране на туристическия сектор към процесите на трансформация и дигитализация на обществото;

√ иновационната активност на туристическите предприятия;

√ влиянието на различните формални и неформални мрежи върху иновационните процеси в туризма;

√ ролята на иновациите за оптимизирането на бизнес процесите в туристическите предприятия и повишаване на тяхната конкурентоспособност, както и на целия туристически сектор;

√ значението на иновациите за повишаване на оперативната ефективност, ангажираността на клиентите и конкурентоспособността на туристическия пазар;

√ въздействието на иновациите, въведени от европейските малки и средни предприятия, върху тяхното устойчиво развитие;

√ потребителските нагласи към иновациите в туризма и др.

В останалите публикации на кандидата се разглеждат: влиянието на COVID-19 върху българския туризъм и поведението на българските туристи (публ. 6.2., 6.11., 7.2., 7.3., 7.7., 9.2., 10.2.); въздействието на изкуствения интелект върху хотелиерската индустрия (публ. 7.5.); потенциалът за развитие на туризма в Дунавския туристически район (публ. 7.4.); въпросите на българското културно наследство (публ. 6.4., 7.1.); влиянието на европейската екологична политика върху развитието на туристическата екосистема (публ. 6.10.); ролята на фестивалите като организирани събития за насърчаване на туризма (публ. 6.7.).

Публикациите на кандидата са по актуални икономически и управленски въпроси, отличават се с добро познаване на проблематиката, използване на богат

изследователски инструментариум, задълбоченост и аналитичност, аргументираност на тези и изводи, научна коректност и възможност за практическа приложимост. Почти половината от публикациите на д-р Годорова са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни (Scopus, Web of Science). Преобладаващата част от публикациите на д-р Годорова са в съавторство, което несъмнено е атестат за нейните умения да работи в екип. Трябва да се отбележи, че всички публикации на кандидата са тясно свързани с научната специалност, по която е обявен настоящият конкурс.

Централно място в научната продукция на кандидата заема монографичният труд „Туроператорство, базирано на иновации: нови подходи и перспективи в съвременния туристически мениджмънт“. Актуалността на това изследване е извън съмнение, тъй като съвременната туристическа индустрия, и, в частност, туроператорската дейност, се развиват в условия на дълбоки структурни трансформации, породени от глобализацията, усилващата се конкуренция, дигитализацията, промените в профила на туристите и техните потребителски нагласи, както и от все по-отчетливия натиск за постигане на устойчивост. Изследването е построено въз основа на добре обмислен и правилно приложен теоретико-методологически подход. Предложен е модел на туроператорство, базиран на иновации. Това е последователна и логически обоснована връзка между внедряването на различните видове иновации (продуктови, процесни, организационни и маркетингови) и устойчивото развитие на туроператорската дейност. Този модел включва иновации, нови подходи, ефективност и устойчивост и е ефективен инструмент за стратегическо управление на иновациите в туризма. Този модел е разгледан в конкретен български туроператор – „Амави Травел“ ЕООД.

Б) Участие в проекти

През последните години кандидатът е взел активно участие в следните научноизследователски проекти (Удостоверение №220/21.01.2026 г.):

1) Екипни проекти за научни изследвания в областите на науката, в които Академията подготвя студенти и докторанти:

- Проект №9-2017 „Проблеми и перспективи пред предприемачеството в сферата на туризма в България“ (член на екипа);
- Проект №9-2018 „Съвременни измерения на управлението на туристическата дестинация България” (член на екипа);
- Проект №3-2021 „Състояние и възможности за развитие на българския туризъм в условията на COVID-19” (член на екипа);
- Проект №2-2025 „Изследване влиянието на иновациите върху устойчивото развитие на малките и средните предприятия“ (член на екипа).

2) Инфраструктурни научноизследователски проекти за провеждането на качествени и конкурентоспособни научни изследвания:

- Проект ИП3-2023 „Повишаване конкурентоспособността на туристическия сектор в България чрез внедряване на иновации“ (член на екипа);
- Проект ИП5-2025 „Изкуствен интелект и устойчиво икономическо развитие – причинно-следствени връзки“ (член на екипа).

Гл. ас. Тодорова е взела участие и в проект „Формални и неформални иновационни мрежи“, финансиран от фонд „Научни изследвания“ към МОН, както и в Проект „Икономическото образование в България 2030“, финансиран от ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“, на длъжност „Експерт/Дигитално образователно съдържание съвместни програми“.

Във връзка с осъществяването на посочените по-горе проекти са публикувани в съавторство или самостоятелно редица научни студии, статии и доклади.

Гл. ас. д-р Тодорова е участвала и в следните образователни проекти:

- Проект BG05SFPR001-3.002.0001 „От висше образование към заетост“ като академичен наставник на студенти в ПН 3.8 Икономика (Удостоверение №93.00-8/23.01.2026 г.);

- Проект BG05M2OP001-2.002-0001 „Студентски практики” – Фаза 1 като академичен наставник на студенти в ПН 3.8 Икономика (Удостоверение №93.00-5/23.01.2026 г.);

- Проект BG05M2OP001-2.013-0001 „Студентски практики” – Фаза 2 като академичен наставник на студенти в ПН 3.8 Икономика (Удостоверение №93.00-6/23.01.2026 г.).

И накрая, д-р Тодорова отчита участие и в редица проекти по програма „Еразъм +“, както с цел преподаване, така и с цел обучение (Служебна бележка №93.00-9/10.02.2026 г.)

Предвид краткия оценяван период, както броят и обемът на научните публикации, така и броят и разнообразието на проекти, в които кандидатът участва, са впечатляващи. Публикациите на д-р Тодорова доказват нейната научна плодотворност, иновативност, висока компетентност и специфични познания в областта на управление на иновациите в туристическия сектор и, в частност, в туроператорските организации. Изпълнените проекти са доказателство за нейните способности да работи успешно в екип, за нейния стремеж за разширяване на научните области на изследователската ѝ работа.

Извод: Научноизследователската и проектна работа на д-р Любомира Тодорова в количествено и качествено отношение напълно съответства на изискванията на чл. 116, ал. 2, т. 4 и т. 6., както и ал. 3 от ПРАССА за заемане на академичната длъжност „доцент”.

6. Научни и научно-приложни постижения и приноси на кандидата

Гл. ас. д-р Любомира Красиминова Тодорова е систематизирала своите научни постижения и приноси в следните основни направления:

I. Изяснени са в теоретичен и практико-приложен план въпросите, свързани с дигиталната трансформация и устойчивото управление на туристическите организации, като е разработена цялостна концептуална рамка за туроператорство от ново поколение, обединяваща технологични решения, персонализация на услугите и интеграция на икономически, социални и

екологични измерения. С това е поставена системна основа за интерпретиране на иновациите като управленски и стратегически инструмент в туризма.

II. Разработен и емпирично апробиран е оригинален аналитичен модел за оценка на ефективността на иновациите в туроператорската дейност, който съчетава организационни, пазарни и потребителски показатели и позволява проследяване на връзките между внедрените технологични решения, качеството на туристическото преживяване и конкурентните позиции на предприятията. Моделът има приложима стойност при управлението на туристически организации и при вземането на стратегически решения.

III. Доказана е приложимостта на съвременни теоретични модели за възприемане на технологии и организационни промени в туризма, чрез въвеждане на двойна перспектива – на туристическата организация и на крайния потребител – и аргументиране на ролята на персонализацията, дигиталните инструменти и потребителското преживяване като ключови фактори за пазарна адаптивност и устойчиво позициониране.

IV. Разширено е научното познание за взаимовръзките между формалните и неформалните взаимодействия, социалния капитал и развитието на туристическите организации, като са идентифицирани механизмите, чрез които доверието, обменът на знания и балансът между структурираност и гъвкавост подпомагат организационното учене, адаптивността и иновативното поведение в сектора.

V. Развита е теорията за управлението на туристическите системи и дестинации чрез въвеждане на интегриран аналитичен подход, съчетаващ гледните точки на туристите, туристическия бизнес и публичната администрация, който позволява комплексна оценка на процесите на развитие, устойчивост и възстановяване на туристическите региони, включително чрез изследване въздействието на външни икономически и здравни кризи върху приходите, заетостта и регионалната динамика на туризма.

VI. Обогатено е научното познание за приложението на технологични, креативни и управленски подходи в туризма и управлението на туристическите

дестинации, чрез анализ и систематизиране на добри практики в геймификацията на културното наследство и внедряването на дигитални решения като инструменти за повишаване ангажираността на посетителите, обогатяване на туристическото преживяване и насърчаване на устойчивото развитие и конкурентоспособността на туристическите организации.

Приемам без съмнение и уговорки посочените приноси. Те са представени коректно и са изцяло дело на кандидата.

7. Академична известност на кандидата

Гл. ас. Тодорова е предоставила справка за своите цитирания само в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове, т.е. предоставена е информация само за цитиранията на кандидата в издания, реферирани в Scopus/WoS. Техният брой е 12, които носят на гл. ас. Тодорова 180 точки. Този резултат далеч надхвърля изискваните от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България 50 точки. Посочените цитирания свидетелстват за проявен интерес към разработките на кандидата, при това от утвърдени чуждестранни учени и изследователи в научната област на настоящия конкурс. За доброто позициониране и разпознаваемост в научните среди допринася и членството на гл. ас. Тодорова в авторитетни асоциации, съюзи и редколегии, като:

- Съюз на учените в България, удостоверение със служебна бележка №1/12.02.2026 г.;
- Асоциация на преподавателите по икономика и управление в индустрията;
- Journal of Tourism, Policy and Business – член на Редакционния съвет.

8. Критични бележки и предложения

Не констатирам съществени слабости в научната продукция на кандидата. Налице са някои повторения на текстове и постановки в различни публикации,

но това е разбираемо и в определена степен неизбежно. В доброжелателен стил препоръчвам на гл. ас. Тодорова да използва натрупания си опит, като не само участва в, но и ръководи научноизследователски, образователни и други проекти.

9. Обобщено заключение и становище

Познавам Любомира Тодорова още от началото на научната и преподавателската ѝ кариера, т.е. повече от 10 години и съм свидетел на целия процес на нейното кариерно и научно развитие и израстване. С подчертан академичен профил, впечатляващо работоспособна, отзивчива, любознателна, упорита, добросъвестна, коректна и всеотдайна в отношенията с колеги и студенти.

Като отчитам **безспорните постижения** в учебно-преподавателската, научната и проектната дейност на д-р Тодорова, нейните професионални качества и академична известност, си позволявам да твърдя, че тя отговаря на всички изисквания, посочени в ПРАССА за заемане на академичната длъжност „доцент”. Затова с пълна убеденост заявявам своя **положителен вот** и препоръчвам на уважаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет при факултет „Производствен и търговски бизнес” да утвърди **гл. ас. д-р Любомира Красимилова Тодорова** за „доцент” по научната специалност „Икономика и управление (туризъм)”.

23.03.2026 г.

Свищов

Рецензент:

(проф. д-р Л. Варамезов)